

УДК 378.14:72.012

Сергій Чирчик,

докторант Житомирського державного
університету імені Івана Франка

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ ІНТЕР'ЄРУ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Робота базується на науковому теоретичному аналізі літературних джерел з методологічних проблем становлення майбутніх дизайнерів. Акцентується увага на питаннях глобалізаційних процесів у світі та питаннях методології педагогіки. У методології дослідження наукової проблеми професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру виділені базисні функції, принципи та підходи.

Ключові слова: методологія, глобалізація, дизайн-освіта, дизайнер інтер'єру, науковий підхід, інформаційний простір.

Работа базируется на научном анализе литературных источников с методологических проблем становления будущих дизайнеров. Акцентируется внимание на вопросах глобализационных процессов в мире и вопросах методологии педагогики. В методологических исследованиях научной проблемы профессиональной подготовки будущих дизайнеров интерьера выделены базисные функции, принципы и подходы.

Ключевые слова: методология, глобализация, дизайн-образование, дизайнер интерьера, научный подход, информационное пространство.

The work is based on a scientific analysis of literary sources with methodological problems of formation of future designers. The attention is focused on the issues of globalization processes in the world and questions of the methodology of pedagogy. The basic functions, principles and approaches are allocated in the methodological studies of scientific research in training of future interior designers. Thus, at the level of philosophical methodologies this problem is analyzed as a general that takes into consideration globalization influences in design education system taking into account social, cultural and national components in the formation of professional competence of Bachelor of interior design. Thus, consideration of training interior designers as a scientific problem, let us outline the methodological basis for research and to determine the basic task of scientific research: to identify the composition and structure of professional competence of an interior designer; outline cycles and structural and logical scheme of training designer interior, ground conceptual design education provision; develop a conceptual model of professional training of future interior designers.

Key words: methodology, globalization, education design, interior designer, scientific approach, information area.

Постановка проблеми. Проблема професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру актуалізується прагненням України набути власну європейську ідентичність, а також світовими тенденціями країн Європи і Азії на співробітництво у сфері освіти. На думку науковців ці тенденції обумовлені рядом суб'єктивних і об'єктивних причин, зокрема: глобалізацією суспільства, трудовою міграцією, тісною співпрацею між вищими навчальними закладами з різних країн (у тому числі академічним обміном); декларуванням єдиних позицій в європейському освітньому просторі; ініціатив ряду міжнародних організацій у галузі освіти, науки і культури тощо.

На сучасний стан суспільства в цілому накладає відбиток безліч проблемних аспектів, що пов'язані, насамперед, з глобалізацією людської діяльності. Системні фундаментальні перетворення відбулися у всіх сферах життєдіяльності особистості. У зв'язку з цим активізувались зовсім нові проблеми філософського змісту, розв'язання яких вимагає аналізувати класичні змістові проблеми в іншій інтерпретації. Визріла необхідність у побудові світогляду, який би враховував динамічні зміни, що відбуваються у світовому суспільстві, а також динаміку їх розвитку, але при цьому не відкидав би фундаментальні основи культурного минулого і національної ідентичності.

У сучасній науковій думці питання стосовно того, чи є глобалізація синтезом нових зсувів у всіх сферах суспільства, чи вона має свій історичний базис, залишається відкритим. Так, у науковій літературі по-різному трактують історію глобалізації, але ці трактування можуть бути зведені до трьох основних: процеси глобалізації почали відбуватись на «зорі історії»; глобалізація зародилась в епоху капіталістичних відносин; глобалізація зародилась в епоху новітньої історії за рахунок інформатизації суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Звернемо увагу на думку науковців з цього питання. М. Руткевич [9] трактує це поняття у контексті всього історичного періоду, виділяючи при цьому його етапність: I – період Древнього світу, до 15 – 16 ст.; II – період зародження капіталізму в Англії, до початку 20 ст.; III – середина 20 ст. і до нашого часу.

Деякі дослідники [13–14] у науковій інтерпретації процесу глобалізації поділяють його на етапи: від протоголобалізації до формування «глобальної спільності». Критеріями такого поділу науковці вважають глобальні виклики в суспільстві, що вплинули на модель глобальних зв'язків у суспільстві.

В. Рюмин [10] позиціонує декілька рівнів глобалізації: I – аргументований подіями Великих географічних відкриттів; II – аргументований науково-технічною революцією; III – наш час, самий початок цього рівня. Н. Савельєв [11] пов'язує глобалізацію з поняттям грошових відносин і прирівнює часові межі цих понять. М. Делягин [3] з поняттям «глобалізація» пов'язує процеси динаміки розвитку суспільства.

Інші науковці [1, с. 15] розглядають цей процес з інтернаціональних позицій (середини 20 ст.) і вказують на його пріоритетність.

Динамічні процеси розвитку у світі, що вмотивовують інтеграцію інформаційних ресурсів людства в усі сфери життєдіяльності, впливають на цивілізаційну і науково-технічну її аспектність. У контексті цивілізаційної інтенсифікації розвитку ці явища слід трактувати з позицій накопичення всього традиційного, а звідси впливає проблематика гармонізації співвідношення сучасної і традиційної культур. Такі міркування підвели науковців до поняття глобалізаційних процесів у культурі, що знайшли своє відображення у спектрі багатовимірних культурних образів в базисі єдиного культурного середовища. Багато вітчизняних науковців це поняття трактують у контексті уніфікації культурного простору за Європейським зразком.

Отже, актуальними постають питання побудови стратегічної концепції державної політики, у тому числі і в освіті, у відповідь на сучасні глобалізаційні виклики.

Аналізуючи термінологію з даного напрямку дослідження, приходимо до висновку, що поняття «інформаційна революція», яке трактують з позицій інформаційного простору, науковцями позиціонується у таких підходах: 1) під «інформаційною революцією» розуміють науково-технічний прогрес останніх часів, що виник під впливом інформатизації суспільства в цілому і аргументований швидкими темпами розвитку інформаційних технологій сучасності; 2) інші науковці дотримуються думки про періодичність інформаційних революцій, що аргументовані зміною методів передачі і обробки інформації.

Більшість науковців (О. Арсен'єв, В. Афанас'єв, Н. Бердяєв, Л. Карсавин, В. Розанов, Н. Фьодоров та ін.) наголошують на ідеї єдності всього суспільства і, як результат, цієї тенденції, – процесі глобалізації. В науковій думці це поняття трактують як об'єктивне явище, що зумовлено науково-технологічною революцією (під впливом цього явища виникло таке поняття як «глобальна інформаційна культура»), та, з іншого боку, – як явище, що має політичну складову, завдяки чому держави-лідери керують цим процесом для забезпечення власних інтересів.

Глобалізаційні процеси, безперечно, досліджені лише фрагментарно, оскільки ця проблема багатогранна, носить історичний характер і потребує залучення фахівців з різних галузей.

Резюмуючи, констатуємо, що в межах осмислення сутності багатогранних понять – людство – культура – інформаційний простір – в науковій думці домінують дві протилежні точки зору. Перші наголошують на існуванні кризисних явищ у системі та цілісному розвитку людства і культури, а також пов'язують це з домінуванням інформаційних технологій, систем та ресурсів в усіх сферах життєдіяльності людини, інші – навпаки, констатують нові, унікальні, ресурсні можливостей для культурного та духовного зростання, що виступають достатньою умовою

розв'язання кризисних явищ у культурі.

В цих динамічних реаліях саме вища освіта повинна виступити тим соціальним інститутом, що вчасно депінгує усі соціальні зрушення. На нашу думку, саме в процесах глобалізації дизайн-освіти динамічно інтерферують несумісні тенденції, що є проявами процесу глобалізації культури і що, безперечно, вимагає додаткових наукових досліджень, які виходять за межі нашого дослідження.

Процеси глобалізації освіти аргументують критику сучасної системи з позицій запитів майбутнього, побудови нової концептуальної моделі, що враховує можливі радикальні тенденції з базисним осмисленням та ґрунтується на поняттях духовності і моралі у векторі соціокультурної глобалізації.

Висвітлені думки нас підводять до важливого феномену європейського виміру в освіті, що, за переконанням Л. Пуховської [7], є домінуючим у системі освітньої політики ЄС, а зміст цього поняття висвітлено в основних документах Європейських інституцій (Рекомендація Парламентської асамблеї «Про європейський вимір освіти» (1988), Резолюція XVII-ї сесії Постійної конференції європейських міністрів освіти «Європейський вимір освіти: зміст викладання та навчальні плани» (1995), Резолюція «Основні цінності, мета: роль співробітництва у сфері освіти в Раді Європи» (1997), спільний документ Ради Європи і Європейської Ради «Освіта і підготовка 2010» (2004) та ін.) [8, с. 80–82].

В контексті євроінтеграційних процесів в Україні питання європейського виміру стає все більш актуальним. Ці процеси аргументують розвиток системи освіти з позицій ідей єдності та гармонії на базисі різноманіття людських думок і практик, методів і підходів, з урахуванням національної складової та регіональної її специфіки. У відповідності до цього освіта виступає у ролі буферного стабілізуючого інституту, що акумулює та передає досвід культурного розвитку наступним поколінням [17].

У традиційному підході до структури методології виділяють її чотири рівні: філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, методика та техніка наукового дослідження [16, с. 41–44]. Деякі науковці четвертий рівень визначають як технологічний [5, с. 10].

Вказаний багатовекторний статус визначеної нами наукової проблеми аргументує наявність різнорівневої методології її дослідження, що інтегрована діалектичними, причинно-наслідковими зв'язками у контексті загального, особливого і одиничного в межах наукового підходу до сутності професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру.

Отже, на рівні філософської методології ця проблема досліджується як загальна, що передбачає врахування глобалізаційних впливів у системі дизайн-освіти з урахуванням соціальних, культурних та національних складових у формуванні професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру. Загальнонауковий рівень диференціює специфіку

професійної підготовки майбутніх дизайнерів з урахуванням історичних регіональних умов становлення дизайну та дизайн-освіти в Україні.

На рівні конкретно-наукової методології (методики і техніки дослідження), у відповідності до визначених завдань, предмету і об'єкту наукового дослідження, ми розглядаємо проблему формування професійної компетентності дизайнерів інтер'єру у системі професійної їх підготовки.

Як відомо, методологія – це вчення про правила мислення при створенні теорії науки. Методологія виконує такі функції [12, с. 167–168]:

- визначає способи здобуття наукових знань, які відображають динамічні процеси та явища;
- направляє, передбачає особливий шлях, на якому досягається певна науково-дослідницька мета;
- забезпечує всебічність отримання інформації щодо процесу чи явища, що вивчається;
- допомагає введенню нової інформації до фонду теорії науки;
- забезпечує уточнення, збагачення, систематизацію термінів і понять у науці;
- створює систему наукової інформації, яка базується на об'єктивних фактах і логіко-аналітичному інструменті наукового пізнання.

Методологія педагогіки – з одного боку, є системою знань про структуру, функції педагогічної теорії, про принципи підходів і способи набуття знань, що відображають педагогічну дійсність; з іншого – вона є системою діяльності з одержання таких знань, обґрунтування програм, логіки, методів і оцінки якості дослідницької роботи [4, с. 499].

Таким чином, констатуємо, що у методології педагогіки предмет позиціонується у контексті співвідношення педагогічної реальності та її інтерпретації в педагогічній науковій думці. Системна деталізація і диференціація цього визначення підводить нас до думки про інтегрування в це поняття практичної сторони педагогічної діяльності.

Ми погоджуємось з думкою науковців (Б. Вульфсон, І. Кендл, З. Малькова), що еволюційні зрушення в освіті необхідно досліджувати з врахуванням соціальних, політичних та культурних складових розвитку держави.

Аналізуючи змістову характеристику методичного пізнання та методологічної практики, констатуємо, – дуалізм загальних проблемних форм та засобів і методів їх розв'язку.

Методологія дослідження наукової проблеми професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру на загальнофілософському рівні формує такі базисні функції: інтеграгальну, світоглядноформуючу, мотиваційно-особистісну, оціночно-діяльнісну. Інтегральна функція формує суцільний спектр з різних галузей наукових пошуків у розв'язанні проблеми, що досліджується. У контексті нашого дослідження реалізація цієї функції дозволяє застосовувати наукові методи і підходи філософії, мистецтвознавства, культурології, ергономіки, соціології та ін. Реалізація світоглядно-

формуючої функції методології дослідження розкриває внутрішній потенціал дизайнера з позицій традиційного та інноваційного, формування національної складової світобачення та світосприйняття. Розгляд цієї функції у векторі професійної підготовки дизайнерів інтер'єру підводить до осмислення загальної системи відношень «людство-мистецтво-середовище» в проекції на методологію дизайн-освіти. Реалізація цієї функції спрямована на формування базису духовних і моральних цінностей дизайнера інтер'єру.

Мотиваційно-особистісна функція методології базується на аксіологічному потенціалі майбутнього дизайнера інтер'єру, що забезпечує побудову власних цілей життєдіяльності; забезпечує змістоутворюючу структуру особистості дизайнера. Ця функція забезпечує: становлення художньо-образної мови, усвідомлення, корекцію, формування ціннісного ставлення до проектної діяльності; реалізує процеси становлення проектної культури; формує уявлення про майбутню професію і роль мистецтва у системі соціальних та професійних стереотипів.

Оціночно-діяльнісна функція методології забезпечує формування професійного базису особистості на основі набутих знань, умінь і навичок шляхом їх рефлексії, зворотнього зв'язку, кількісної і якісної оцінки. Механізм реалізації цієї функції забезпечує активізацію процесів теоретичного аналізу, проектних результатів та професійної поведінки, дозволяє здійснювати своєчасне корегування проектної діяльності в контексті становлення проектної культури.

Наукове дослідження проблеми професійного становлення майбутнього дизайнера інтер'єру зумовлює логічну побудову моделі дослідження. Тут необхідно відзначити виконання таких етапів як: постановка проблеми дослідження, формування завдань, вибір методів і прийомів та допуски розв'язання проблеми, корегування предмету і об'єкту дослідження. Така процедура зумовлена загальними методичними основами наукового пізнання.

У рамках нашого наукового дослідження проблему формування професійної компетентності майбутніх дизайнерів інтер'єру розглянуто з позицій системного, особистісно-орієнтованого, рефлексивного, діяльнісно-розвивального, варіаційного, креативного, акмеологічного, компетентнісного підходів, це аргументовано позиціонуванням дизайнера в системі соціального замовлення суспільства.

Поставлена проблема розглядається нами на методичному та теоретичному рівнях, це забезпечує зворотній зв'язок теоретичного та проектного у процесі професійної підготовки дизайнерів інтер'єру, врахування впливу соціального та особистісного у творчому процесі дизайнера.

Методологічні засади до професійної підготовки майбутніх дизайнерів висвітлено в роботах сучасних науковців: О. Андрєєва, В. Даниленко, М. Елочкін, Н. Квач, В. Клімов, С. Кожуховська, К. Кошенов, Ю. Легенький,

С. Назарова, В. Орлов, І. Розенсон, Є. Ткаченко, О. Фурса, М. Яковлев та ін., які базуються на системному, діяльнісному, акмеологічному, культурологічному, проектному, компетентнісному та інших підходах.

Реалізація базисних підходів у професійній підготовці майбутніх дизайнерів інтер'єру здійснюється у векторах відомих принципів [6]: гуманізації, неперервності, фундаменталізації, демократизації, системності, персоніфікації діалогічності, природовідповідності, культуровідповідності та ін.

Мета ступеневого формування майбутнього дизайнера інтер'єру в неперервній професійній підготовці позиціонується нами як базисна. Цей процес передбачає розгортання професійної діяльності від елементарних складових до складних проектних структур діяльності спеціаліста-дизайнера.

При проведенні категоріально-понятійного аналізу проблемного поля дослідження ми погоджуємось з думкою М. Вікуліної [2] і позиціонуємо в цьому процесі базисні принципи: системність, історизм, повноту та цілісність, контекстність, надпредметну спрямованість, узгодженість та ін.

На критичну увагу, в контексті нашого наукового дослідження, заслуговує висвітлене вище поняття професійної підготовки дизайнера з позицій компетентнісного та культурологічного підходів. Їх методологічне підґрунття з позицій дизайн-освіти наведено в роботах: Ю. Анікова, С. Бортніков, Є. Гончарова, В. Клімов, С. Кожуховська, Є. Павловська, Т. Пойдіна, Є. Постнікова, В. Прусак, Є. Ткаченко, Т. Удод, О. Фурса, О. Червова, О. Швець та ін.

Висновки і перспективи. Аналіз наукової літератури дає змогу дійти висновку про те, що професійна підготовка майбутнього дизайнера інтер'єру спрямована на формування проектної культури дизайнера, його самосвідомості; позиціонування його ролі і місця у соціумі.

Таким чином, розгляд професійної підготовки дизайнерів інтер'єру як наукової проблеми дозволив окреслити методологічне підґрунття дослідження і визначити базисні завдання наукового дослідження: виявити склад і структуру професійної компетентності дизайнера інтер'єру; окреслити цикли та структурно-логічну схему професійної підготовки дизайнера інтер'єру, обґрунтувати концептуальні положення дизайн-освіти; розробити концептуальну модель професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бранский В. П. Пожарский С. Д. Глобализация и синергетический историзм. СПб. : «Политехника», 2004. – 400 с.
2. Викулина М. А. Структура поэтапного становления будущего педагога в условиях высшего образования: сущность ключевых понятий / М. А. Викулина // Понятийный аппарат педагогики и

- образования : сб. науч. тр. / Отв. ред. М. А. Галагузова. – Екатеринбург: Изд-во «СВ-96», 2001. – Вып. 4. – 432 с.
3. Делягин М. Г. Мировой кризис: Общая теория глобализации: Курс лекций. – М. : ИНФРА, 2003. – 768 с.
 4. Енциклопедія освіти / [Академія пед. наук України / гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
 5. Образцов П. И. Методология и методы психолого-педагогических исследований: Курс лекций / П. И. Образцов. – Орел, 2002. – 292 с.
 6. Педагогический энциклопедический словарь / [гл. ред. Б.М. Бим-Бад; ред. кол.: М. М. Безруких, В. А. Болотов, Л. С. Глебова и др.]. – М. : Большая Российская энциклопедия, 2003. – 528 с., с. 216–217
 7. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у країнах Західної Європи в другій половині ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. П. Пуховська. – К., 1998. – 41 с.
 8. Пуховська Л. П. Європейський вимір шкільної й педагогічної освіти: етапи розвитку / Л. П. Пуховська // Післядипломна освіта в Україні. – 2008. – № 2. – С. 80–82.
 9. Руткевич М. Н. Философское значение концепции устойчивого развития / Вопросы философии. – № 11, 2002. – С. 24–35
 10. Рюмин В. А. Глобализация в социально-философском измерении. Сборник материалов конференции. Санкт-Петербургское философское общество СПб, 2003. – 345 с.
 11. Савельев Н. Н. Река времени. М. : Пересвет, 2002. – 264 с.
 12. Чернілевський Д. В. Методологія наукової діяльності: Навчальний посібник: Вид. 2-ге, допов. / Д. В. Чернілевський, О. Є. Антонова, О. В. Вознюк, О. А. Дубасенюк та ін. / За ред. проф. Д. В. Чернілевського. – Вінниця : Вид-во АМСКП, 2010. – 484 с.
 13. Чешков М. А. Глобализация: сущность, нынешняя фаза, перспективы. Том 4. № 4. М. : Pro et Contra, 1999. – 257 с.
 14. Чумаков А. Н. Глобализация. Контуры целостного мира: монография. – М. : ТК Велби, Издательство Проспект, 2005. – 432 с.
 15. Шенаев В. Н. Глобализация – объективный мировой процесс // Многоликая Европа: пути развития. М. : 2002. – 420 с.
 16. Юдин Э. Г. Системный подход и принцип деятельности: Методологические проблемы современной науки : монография / Б. Г. Юдин. – М. : Изд-во «Наука», 1978. – 391 с.
 17. Якса Н. В. Теоретичні засади професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів до взаємодії суб'єктів освітнього процесу в умовах полікультурності Кримського регіону : [монографія] / Н. В. Якса ; наук. ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2006. – 433 с.
-